

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy órára	1 frt.

Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállítás:

Belső-szénutca 16. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor 6 kr. ára. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyon gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haasen stein et Vogler Wien Wallfischgasse nr. 10.

Nyilttérli cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1873-dik évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy órára	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kiküldése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetés pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálok.

A „KELET” kiadóhivatala

Stuart Mill és Liebig Justus.

II.

A tudományok gyors fejlődésének korszakai mindig termékenyítő új eszmékhez vannak kötve, amelyek egyes hatalmas szellemek által bevezetve az ismeretek világába, a kutató és buvárlat elé új nézpontokat, új célokat és problémákat tűznek ki. A történetirő aztán e nagy sellemekkel, kik tudományukba új életet, gyorsabb mozgást öntöttek, külön korszakot kezd. Így kezdődik p. a vegytan történetében egy új korszak Lavoisier fellépésével, így fogják Liebig Justus-sal új korszakát kezdeni a szerves vegytan fejlődésének.

Liebig a tudósoknak azon, Németországban nem ritka osztályához tartozott, a mely lankadást nem ismerő szorgalommal, bámúlato kitarással, a gondolat és tevékenység egész erejével szokta magát valamely, a laikusok előtt gyakran kisserűnek látszó tudományra fordítani.

„KELET” TÁRCZÁJA.

A tücsök a tüzhelyen.

Dickens elbeszélése.

Második csirpegés.

(Folytatás.)

A vak leányka percze abban hagyá munkáját boldog nevetéssel mondá: Igen jó neked, atyám! gyan mi lehetne a te számódra igen jó?

— Szintugy szégyenlem viselni, mondá ismét Kaleb, s a felragyogó arczon leste szavainak hatását, zavamba mondom, igen! A mint öregje, apraja mondja, istam megett: Le'kemre ez aztán előkelő egy ur! zt sem tudom, hova nézzek. És mikor az este az oldus nem akart elmenni s bizonygatásimra, hogy n is csak egyszerű, szegény ember vagyok azt váaszolá: nem, nem nagyságos uram, azt ne mondja iába nagyság! — ekkor már éppen megszégyelltem agamat. Ugy jött, mintha nem is volna jogom, ily ubát viselni.

Boldog vak leányka! Mint ragyogott arca az iragdatatástól!

— Magam előtt látlak atyám, szóla, kezeivel apsolva, oly tisztán, mintha még megválnának szemeim, melyeket nem is nélkülözök, midőn velem vagy. ehát kék kabát...

— Világos kék.

— Igen, igen, világos kék! kiálta a leányka s lemelé sugárzó arczát; erre a szüre még vissza idok emlékezni a szép égről. Már ezelőtt is monottad volt, hogy kék. Világos kék kabát...

— Mely oly jól a testhez áll, oly finom, lágy, vé hozzá Kaleb.

Igen és könnyű! mondá élénken a vak leány szívélyesen nevetett; és te benne vagy papa, moolygó arczoddal, vidám tekintetteddel, könnyed jáásoddal, barna fűrteddel; ó én látlak téged, oly ifan és oly szépen!

mányos kérdés felderítésére szentelni. E szenvedélyes munkáról ő maga azt szokta mondani, hogy „egy tudományos problema hasonló volt reám nézve a boszorkány-nyomáshoz; nem hagytam nyugodnom, nem tudtam szabadulni tőle, a míg szerencsésen meg nem oldám; s akkor úgy éreztem magamat, mintha betegségből gyógyultam volna ki.”

Munkái felölelik a vegytan egész birodalmát; nincs egy zug sem a tudomány nagy épületében, a melynek kiépítéséhez kisebb-nagyobb felfedezésekkel ne járult volna. Neki köszönhetni különösen az organicus összeköttetések quantitativ elemzésének új rendszerét, a mely hatalmas lendületet adott a szerves vegytan gyors fejlődésének. Buvárlatai eltávolították azon titokteljes fátyolt, mely addig elfedte az állati és növényi organismusokból eredő anyagok természetét, s kimutatták azt, hogy a szerves vegytanban ugyanazon törvényekkel van dolgunk, melyek az ásványvegytan fölött uralkodnak. Berzelius méltán mondhatá felfedezéseiről, hogy azok, a tenyészeteti vegytan terén egy új nap hajnalának nevezhetők.

De bármily uttörők voltak is Liebignek e tisztán tudományos dolgozatai, mégis aligha tehetők volna nevét világhírűvé, szegények és gazdagok előtt egyaránt ismeretessé. Már a harminczas évek végén felhagyott ő az elméleti vegytan művelésével, s más problémákra, azon vegytani törvények felderítésére irányozta tevékenységét, melyek az állat- és növény táplálkozásának alapját képezik. A felfedezések, melyeket e téren tett, örök emléket biztosítanak számára az emberiség jeltövőinek sorában. A növénytáplálkozás törvényeinek felismerésével, az u. n. mineral elmélettel új aerát kezdett a mezői gazdaságban. A földmivelő, ki addig földjének rabszolgája volt, most annak urává lett. Biztosan tudja, hogy hatalmában áll földjei termékenységét nemcsak megtartani, hanem egyszersmind fokozni is. Feladata természetesen most sem nevezhető könnyűnek, mert munkát és tökélet, értelmet és kitarást igényel, de az eredmény bizonyos. Különösen felfedezéseinek tudható be érdemül az, hogy a föld termése p. Szászor-

szágban az utolsó két évtized alatt egészen hiteles adatok szerint egy harmaddal nagyobbá lett.

Nem kisebb jelentőségűek egy a tudományra, mint a gyakorlati életre nézve az állati táplálkozás fölötti buvárlatai is. A vegytan alkalmazása által az egyes életjelenségek megfajtására egy új tudománynak adott Liebig életet, mely azóta az általános vegytan önálló ága gyanánt, mint physiologiai vegytan, nagyjelentőségű fejlődésnek indult. Fő munkás: „A szerves vegytan, alkalmazva a földmivelésre és élettanra”, s „Az állati vegytan” valódi mesterművei az előadásnak telve nagy gondolatokkal, s prófétai szellemerővel. Leginkább elterjedt művében a classicus „Vegytani lekt”ben igen vonzó, minden művelt ember által megérthető alakban van előadva össze felfedezéseinek quintessentiája.

Kevés halandót ért annyi kitüntetés, mint a mennyi Liebignek osztályrészeül jutott. Fejedelmek, tudós társulatok s polgári corporatiók a megtisztelésnek minden nemével halmozták őt; első utja Angliában diadalmenethez hasoultott; a Themse mentén lobogók voltak felvonva s ágyuk dörögtek tiszteletére. „Most tartson számomra kedves báró egy kis előadást,” — így szólott egy alkalommal hozzá a braziliai császár. „Így jegyzé meg az előadás végén, — legalább most elmondhatom, hogy Liebig lábainál ültém és tanítványa valék.” Mindezen kitüntetéseknel nagyobb örömet szerzett neki, ha egy anya köszönetet nyilvánított magzatja életének híres „gyermekleves”-e általi megmentéséért. S ezen öröm igen is nagy mértékben kijutott Liebignek.

Halálának közeledése elé a legnagyobb megnyugvással tekintett. „A természetben — mondá — örök és változhatlan törvények szerint oly jól van minden beosztva, hogy bármily legyen is belőlünk a halál után bizonyára az adott körülmények közt a lehető legjobb fog lenni.”

A képviselőház ülésének napirendjét május 17-én a kérvények tárgyalása képezte, mely közben Hösler Nándor Zarándmegyei főispán kinevez-

lenül utánzása vala két ásitó és nyújtzkodó alaknak, melyek a kandalló párkányán álltak, s testökkel az örökön tartó lankadságos ábrázolták — s egy dal töredékét kezdé dudolni.

(Folyt. köv.)

Borszék jelene és kilátása a jövőre.

(Folytatás.)

A fürdést illetőleg általános fürdőszabályok és órarend vannak behozva. Minden fürdőben meg van a férfiak és nők számára határozva, hogy melyik órákban fürdhetnek, kivéve a meleg- és zuhanyfürdőket, mint ahol erre elkülönítésüknél fogva szükség nincs.

A fürdősi díjak személyenkint tesznek: a közönséges hideg fürdőkben és a zuhanyban 15 krt, a meleg fürdőben 40 krt.

A zene- és gyógydíjakat illetőleg 3 osztály van felállítva. Az első osztályban a leghetesebbek személyenkint 2 frt zene- és 2 forint gyógydíjat, a 2. osztályban összesen 3 forintot, a 3. osztályban pedig 2 frtot fizetnek.

A fürdőidény alatt mindig kaszánk valamelyik jeles zenebandája van Borszéken — szerződésileg kötelezve lévén, hogy reggel és este 2—2 órát nyilvános helyen — eddig a főutráli sétatérén történt, jövőre azonban szükséges leendő, hogy a Kossuth-kutnál is — zenéljenek.

A szórakozás- és mulatságra vonatkozólag van Borszéken olvasó- és teke-, ugyszintén zongoraterem is. Az olvasóteremben többféle nyelven és különnemű politikai, humorisztikus és szépirodalmi lapokat találhatni; sőt van egy kis könyvtár is, a melyet azonban a vendégek nem igen használnak, valószínűleg, mert a kikölcsönzészt illető módozatok nem elég gyakorlatiak, úgy hogy esen, a mint már van is rá kilátás, változtatni kell: szükség, hogy bárki is, bármikor is könnyen juthasson az olvasandó munkához

tetésének kérdése hosszabb vitát keltett. A gyűlés lefolyásáról holnapi lapunk hoz hosszabb tudósítást.

Országgyűlés.

A képviselőház ülése maj. 16.

Elnök megnyitván az ülést, bemutatja többek közt Dobokamegye föiratát a ikzségi megadózatásról szóló 1871. évi XVIII t. cz. 20 §-ának megváltoztatása rránt.

Következik a napirend a gácsországi vasutengedélyokmányának; módosításáról szóló törvényjavaslat.

Molnár Antal központi bizottsági előadó előadásra ajánlja a törvényjavaslatot, noha lényeges módosításokat tesz, t. i. a Mezőlaborcz-oroszág-határszéli vonalrészén az engedélyokmányban megállapított 280 méternyi legkisebb kanyarodási főtálmérő leszállítását 200 méterre és másodsor a Homona és az országhatárszélen épülő alagut közti vonal részének az alagut teljes befejezése előtti megnyitását az üzletben lévő vonalra nézve biztosított állami garancia mellett.

A mi az első illeti, tekintettel arra, hogy az engedélyokmányban eredetileg megállapított irány szerinti építés elháríthatlan akadályokba ütközött, tekintettel továbbá arra is, hogy az összehívott bizottság szakértő tagjainak egyhangu véleménye szerint a módosítandó irány nemcsak célszerűnek, de majdnem egyedül kivihetőnek mutatkozik e mellett a pálya biztonságát határozottan emeli, szállítási és üzleti képességét nem csökkenti, az üzleti költségeket pedig apasztja: az állandó vasuti és pénzügyi bizottság mind ezen tekintetnél fogva a módosítást elfogadandónak találta.

Mi a második módosítványt, a vasutnak Homonna és az ország határszélen épülő alagut közti szakaszának megnyitását illeti, miután a szóban forgó vaspálya létesíti az első közvetlen vasuti összeköttetést Magyarország és Galiczia közt, miután továbbá ez által Galiczia, illetőleg Oroszország Budapesttel, illetőleg Triesttel rövidebb uton lesz összekötve, miután e mellett már is nagy áruháalmaz vár a határszélen az elszállításra, azonkívül a vaspályának engedélyesei kötelezték magokat arra is, hogy az ország határszélétől egészen a gácsországi pálya összekötő pontjáig a szállítás a folyó pályára megállapított árak mellett eszközöltesék és ennek

A zongorateremben a zongorát bizonyos órákban — sorrendben — az illetők használhatják. Baj azonban itt is az, hogy a terem a czélnak nem igen felel meg. A tekeszobán kellettén áthaladni, hogy a zongoraterembe juthassunk, a nők mintegy elidegenítettnek attól.

Van Borszéknek egy bálterme is — ugyanazon épületben, melyben a zongora- és tekeszobák — a hol néha esteli mulatságok rendeztetnek.

Mindezek dacára is a borszéki társas élet nem bir azzal az élénk kedélyességgel, a mit egy ily fürdőn várunk lehetne. És ennek nézetem szerint, egyik főoka abban rejlik, hogy Borszéken biányoznak azon központok, hol a fürdővendégek közti érintkezések lehetségesek volnának. A férfiakra nézve még ott van az ezt némileg pótló teke-, illetőleg olvasóterem; hanem a nőkre nézve már semmi ilyenm hely nincs; mert maga a zongoraterem erre épen séggel nem alkalmas; ennek másképen kellene ellátva lennie s legalább két szobából állania, hogy ezen czélnak csak némileg is megfeleljen. Pedig Borszéken ezen is okvetlenül kell segíteni. Az emberek szórakozni, mulatni szeretnek nemcsak, sőt magukra a betegekre nézve is valóságos jótétemény, ha kellőleg szórakozhatnak, ha a gondot, bűt, aggodalmat eldohetik maguktól. Mert igaz az, hogy a magány, a szórakozásihiány a betegnek időt enged, hogy az — akarva, nem akarva — mindig csak magával, illetőleg betegségével foglalkozzék. És pedig csak növeli boldogtalanságának érzetét; már pedig az igazán boldogtalanok soha sem egészségesek. Ezért az aggodalmak, a boldogtalanság érzetének elűzésére szükséges, hogy legyen egy központ, a hol egymással érintkezhetnek, megismerkedhetnek, mulathatnak. Szép időben még csak eltelik a jelen körülmények között is; a szabadban mehetni ide vagy oda; lehet kirándulásokat tenni, a sétatérén elidőzni; hanem kedvezőtlen időben mindenki egyedül csak saját szobájára van utalva, ott kell unakoznia, akár akar, akár nem.

(Folytatás következők.)

könnyítésére egy ideiglenes indóház is állítassék föl a határ szélénél, szóval miután mindazon feltételek teljesülnek, melyek a vaspálya teljes megnyitása esetére vannak kikötve, teljesülnek pedig az állam minden további megterhelésére nélkül: az állandó vasúti és pénzügyi bizottság mindezen tekinteteknél fogva hozzájárult a második módosításhoz is. Azonban, hogy biztosítsa az alagut forgalomba bocsátásának minél előbbi és gyorsabb bekövetkezését, szükségesnek látta a közmunka és közlekedési miniszter által benyújtott eredeti törvényjavaslat 3. §-ba bevenni azon kikötést, hogyha a kérdésben forgó alagut november 1-ik nem adatnék át a közforgalomnak, azon esetben az újonnan megnyitandó pályarésznek adandó kamatbiztosítás csakis 6 százalékos kamattal visszatérítendő előlegnek fog tekintetni.

Az osztályok előadói alakult közp. bizottság szintén hozzájárult ezen módosításokhoz, s ennél fogva az állandó vasúti és pénzügyi bizottságok szerkesztésében az engedélyokmány módosítására vonatkozó törvényjavaslatot elfogadta s általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadásra ajánlja a háznak. (Helyeslés.)

Erre a törvényjavaslat úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadtatott.

Következik a közlekedési miniszter 1872. évi hitelmaradványának felhasználásáról szóló törvényjavaslat.

Molnár Antal központi bizottsági előadó elfogadásra ajánlja a törvényjavaslatot, melyben a közlekedési miniszter fölhatalmaztatik, hogy az 1772-re megszavazott, de kifizetés alá nem került hitelmaradványokból 20,872,403 forintot 1873-ban is igénybe vehessen. A pénzügyi bizottság az összeget leszállította 19,803,147 frtra, s most a központi bizottság ennyit ajánl elfogadásra.

Tiszta Lajos közlekedési miniszter hozzájárul a központi bizottság javaslatához.

Ezután Oláh Gyula élesen megtámadja a kormányt, hogy miért nem ad az országgyűlésnek munkát, mire Pauler Tivadar válaszolt talpraesetten.

Erre a törvényjavaslat vita nélkül elfogadtatott.

A bécsi börzeválság.

× Bécsben ijesztő mérvben nő a rémület, melyet a folyton naggyobbodó börzeválság okoz. A börze harangja most ez, most ama híres ház bukását hirdeti; 3—6—7 millió, mi perczenként óránként, elvész. A 120-at meghaladó bukás mellett 3 tekintélyes bank jelentette be fizetéseképtelenségét. A nép tolong az utcán s kéntelen a rendőrség közbelépni a rend helyreállítására.

Ez azon óriási látvány, melyhez hasonló nagyszerűt a világ számára ez évben csak a világhírlíktásban rendezett Bécs. az utolsó feltárja a föld országainak, mennyire haladt az ember, mit tud teremteni tudomány, művészet, szorgalom, mit tud létrehozni ész és kar s az emberiség e szép ünnepe, mintha felvillanyozta volna társadalmat, a hogy vesse el egyik rothadt tagját, a börzejátékosokat.

A törvényszerűen működő természet operatívja ez, mely láz és fájdalom nélkül nem történhetik meg. A bűn legutóbbi az ártatlannak árt, s e börzebukásban a legzsomorítóbb, hogy a fájdalom a nép jóhiszemű alsó osztályát is éri; de megzavarta a szédelgés Bécs minden osztályát; a maszlagnál jól lakott szegény gazdag s most halva veti őket partra a viz.

Ez óriási krízisben kétségtelenül nagy része van az osztrák kormánynak. Ennek lett volna kötelessége megakadályozni a szédelgés terjedését, s ezt nem hogy tette volna, de azon magatartás, mely minden lépten azt árulta el, hogy Ausztria pénzügyminisztere tulajdonképen azonos Bécs bankárclique-jével, méltán ad helyet a feltevésnek, hogy az osztrák kormány e szédelgés előidézésében vagy legalább gyarapításában tevékeny részt vett. S ezért aligha nélkülöz alapot a hír, hogy a sok nagy lankárral az országos bankár Depretis is bukni fog.

Mi e nagy krízisben Magyarországot illeti, önzéssel párosult meglegedésre lehet hazánkknak, hogy a birodalom székvárosában dúló pestisnek minálunk alig esik áldzata. A pesti börze a szételjes értelmében nem is éri, mi történik Bécsben s csak annyi összeköttetésben látszik lenni a bécsi zavarral, mint talán Kamcsatka van vele.

E jelenség nagy megnyugvására lehet honunknak; érthető bizonyossága ez egyszer annak, hogy Pestnek legalább Bécs bankáraitól független pénzügyi van s másodszor nálunk a szédelgés nem öltött még a bécsit csak messziről is megközelítő mérvet.

Naggyobb kárról tehát, néhány kisebb vidéki eset kivételével, még nálunk nincs szó, sőt hisszük, hogy Magyarországnak haszna lesz a bécsi calamitástól, mert kitűnt egy részről, hogy a pesti piac a veszély idején ingatlanul megállott, külföldiek előtt tehát inkább megbízhatóvá lesz, mint a bécsi s így az idegen tőke nem fog tartozkodni tőlünk, más részről Bécsnek is megmutatjuk hogy életető van bennünk s azon lovasias tett, mit a bankacta függéstésével szemben követett Magyarországnak, önkéntelenül hálára kötelezi Bécsnek irányunkban szívtelen köreit; végre kormányunk is ideje korán okul a Bécsben történeteken s megfogja őrizni az országot hasonló eshetőségektől.

Törvényjavaslat

a gyakorlati bírói vizsga tárgyában.

1. §. A gyakorlati bírói vizsga a kir. ítélőtáblák előtt teendő le.

2. §. A vizsgáló bizottság az elnökön kívül két kir. ítélőtáblai bíróból áll.

A bizottság tagjait az illető kir. ítélőtábla elnöke jelöli ki.

3. A gyakorlati bírói vizsgára bocsátandó minden magyar honpolgár, a ki kimutatja:

a) hogy az elméleti államvizsgák iránt az 1869. évi IV. törvényezikk 7. §-a 2-ik pontjában előszabott feltételeknek eleget tett; és

b) hogy az elméleti államvizsgák letétele után két évi joggyakorlatot végzett.

4. §. A kétév joggyakorlat tölthető: bíróságnál, vagy kir. ügyészségnél.

A joggyakorlatba csak azon idő számíttatik be, a mely kizárólag abban töltetett, kivéve a betegség, katonai szolgálat és szünetidő idejét, a mely azonban összevéve évenként hat hetet meg nem haladhat. Az ezt meghaladó idő be nem számítható és utólag pótlódandó.

5. §. A 3. és 4. §§-okban foglalt kellékek alól felmentésnek nincs helye.

6. §. A gyakorlati bírói vizsga tárgyai:

A magyar közjog, polgári, büntető-, bányai, váltó-, kereskedelmi-, anyagi s alaki jog, pénzügyi törvények és azok alapján kiadott rendeletek.

7. §. A vizsga írásbeli és szóbeli.

Az írásbelinél a jelöltnek egy polgári és egy büntető perben a kivonat szerkesztése és ítélet feltevése hagyandó meg.

A szóbeli vizsga nyilvános, és egy-egy jelölttel legalább egy óráig tart.

8. §. A vizsga befejezte után a bizottság szótöbbséggel a jelölt képesítése fölött határoz.

A képesítés csak azon jelöltnek adható meg, a kiről a bizottság mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgálat alapján teljesen meggyőződött, hogy, a bírói tiszt önálló gyakorlatára szükséges jogi ismeretekkel és avatottsággal bír.

9. §. Ha a jelölt a megkívánt képesítéssel nem bír, a bizottság a jelöltet visszautasítani köteles.

Visszautasítás esetében a bizottság az ismétlést megengedheti, de csak azon feltétel alatt, hogy legalább hat hónapig valamely bíróságnál joggyakorlaton volt és hogy ezen idő alatt kitűnő szorgalmat fejtett ki.

Másodszori visszautasítás esetében az ismétlés többé meg nem engedtetik.

10. §. A képesítettnek ítelt jelölt részére a kir. ítélő tábla bírói oklevelet állít ki, a melynek tartalma csak arra terjedhet ki, hogy a jelölt képesítettnek találattatott.

11. §. A vizsgáról minden jelöltre nézve külön jegyzőkönyv vezetetik, mely azonban csak a bizottság határozatát tartalmazza és a bizottság tagjai által aláíratik.

12. §. A gyakorlati bírói vizsga letételéért díj nem jár és a bírói oklevél 1 ftos béléggel látható el.

13. §. Bármely kir. ítélőtábla által kiállított bírói oklevél hatálya az egész országra kiterjed.

14. §. Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bízatik meg.

Budapest, 1873. május hó 3

Dr. Pauler Tivadar s. k.

BELFÖLD.

Zilah, máj. 16.

A zilahi tanügyi vitázókörnek a népiskolai törvény módosítása tárgyában e lap jelen hó 14-iki 110 számában megjelent javaslata közül tollhibából egy igen lényeges pont maradt ki, melyet ezennel sietek utánpótolni. Ugyanis, miután tanítónképezdőinket azzal a váddal illetik s meglehet, tán van is valami igaz benne, hogy növendékeink egy része olyan, kiknek távolról sem célok tanítónökké lenni, hanem csak felsőbb női tanintézetek hiányában, magasabb ismeretek szerzése végett adatnak szülőik által oda és pedig az állam költségén, tanulni. De, mert az is igen könnyen megtörténhetik, hogy a tanítónképezdők növendékei is végezték tanulmányaikat, a tanítói tövises pályával egy kényelmesebb és jobban jövedelmező pályával cserélik fel és így az államnak az ily növendékekre fordított tetemes költsége a célt tekintve, kárba megy. A népiskolai törvény 93. és 113. §-ai után beiktatandó lenne, hogy azon növendékek, kik a képezdei tanfolyamot állami költségén végezték, köteleztetnek a magyarállam területén valamely nyilvános iskolában legalább is anny évig működni, a hány évig az államjogi tevékenységeit élvezték, ellenkező esetben a rájuk fordított költségeket egészben, vagy ha e kötelezettségnek legalább némilegeleget tettek, részben tartozzának az államnak megfizetni. A swájci tanítónképző intézetekben, a hol pedig sokkal kevesebb anyagi segélyben részesítetnek

a növendékek, mint nálunk, e kötelezettség szintén törvénybe van iktatva; sőt Swájczban nemcsak e költségeket, hanem még a netalán elegendő tanítódíjt is — a mi különben a magyar tanító- és tanítónképezdőben nincs — tartoznak ez esetben kifizetni.

Borbély Sámuel,
tanár.

Külföldi szemle.

Kolozsvár, máj. 17.

Ausztriában a választási előkészületek veszik főleg igénybe a politikai pártokat. A választási bizottságok sok helyen megalakultak már, sőt több helyen már a jelöltekkel illetőleg is történt megállapodás.

Az olasz parlament még mindig a szerzetli törvénnyel foglalkozik. A vita igen élénk, mondhatni heves fordulatokat vesz.

Pisanelli kiemeli, hogy a tárgyalás alatt evő törvényben nem annyira az állam és egyházak viszonyáról, hanem arról van szó, hogy 464 convent, melynek 8151 szerzet-tagja van, eltöröltetésék; kifejezte egyszersmind azon reményét, hogy az egyház és állam között állandó béke fog bekövetkezni annyira, hogy Rómában a király és pápa, parlament és zsinat, sajtószabadság és syllabus békésen fognak egymás mellett megférni.

Ruspoli hangsúlyozá, hogy nemcsak Olaszország, de egész Európa türelmetlenül várja a kolostortörvény feletti vita eredményét; ha a jezsuiták továbbra is Rómában tanyáztatnak, akkor hiába való és kár volt annak idejében részt tőnni a Porta Pián; a kormány e törvényben kedvezményeket tesz azon pártnak, mely örömmel üdvözlőne az Alpeseiken minden idegen lebotgót és örömmel fogadna minden idegen hajót; a generalatusok fentartásával megmaradna továbbra is a folytonos nehézségek és surlódások kuforrása, a a kath. egyháznak nincs szüksége szerzetes rendekre és főleg a jezsuiták csak addig hódolnak a pápának, míg benne támaszkodnak találják.

Erre kitört aztán a vihar. Massari azt jegyzi meg többi között, hogy az előtte szóló „tribuni ékes-szózással“ akar pompázni, mire Ruspoli azt válaszolta, miszerint szükséges, hogy oly kamarában, melyben oly sok praetorianus van, legyen egy tribun is.

Ezt még hevesebb szóváltás követte. Egyik képviselő sem akarta visszavenni az általa használt kifejezést, míg végre Ruspoli félig-meddig sajnálatát fejezte ki a történetek felett.

Mig a kamara a szerzettörvénnyel foglalkozik, ugyancsak május 11-kén, nagy meeting volt czélba véve a törvény ellen azon formában a mint az tárgyalás alatt áll.

Nagy számú tömegek kezdetek gyülekezni.

A kormány már előre értesülve e mozgalomról, megtiltotta a meeting tartását s midőn a tömeg a megtartandó meeting helyére uymolt, már azt rendőrtől találta elfoglalva. Innen a Quirinába akart, tőnni a tömeg, de a feljáratnál rendőroklk s katonákkal találkoztak. Itt összekocczásra került a dolog, több sebesülés történt, a nép egy küldöttséget akart meneszteni a királyhoz, hogy ennek előadója a nép kívánságát, de aztán elalott ettől. A feljáratnál ellenállásra találva, visszatértek a tüntetők és kisebb nagyobb tömegekben a város különböző utcáin vonyultak végig.

A rendbontók közül a kormány többeket elfogatott.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, máj. 19. 1873.

— Ö felsége igazságügyi magyar minisztere előterjesztésére az ujejházi járásbíróshoz aljárásbíróvá Csiky József m.-szabeni törvényszéki jegyzőt nevezte ki.

— A király arczképének átadása egy orosz ezrednél. Orosz és lengyel lapok körülményesen leírják azon ünnepélyt, melylyel Ferencz József király arczképe az ő nevét viselő, és jelenleg Varsóban állomásozó Keksholmgránátos ezrednek átadatott, melynek Ö Felsége már 25 év óta a parancsnoka. Mely 10-én ó-naptár szerint az ezred parancsnoka, Bremsen vezérőrnagy az ezred tisztjeit, 20 altisztjét és valamennyi, osztrák érdemjellel kitüntetett katonáját összehíván, bamutatta őket Brenner osztrák-magyar főconsulnak, ki fejedelmé meghagyásából annak arczképét különös kegyelmé kifejezése mellett nyújtá át az ezrednek, egy második arczképet pedig a parancsnoknak adott át. A számosan megjelent tábornokok közül Maszkwitz tábornok fejezte ki az ezred halálját és azon biztosítást csatolá hozzá, hogy az arczképek mindenha Ö felsége kegyelmé becses bizonyosságaiént fognak az ezredben őriztetni.

— A belga király e hónap végén érkezik Bécsbe, ott mint egy két hetet fog tölteni. A „L. C.“ szerint Budapestet is meg fogja látogatni.

— A városi képviselőtestület szombati üléséről a következőket említjük meg. — A p. ü. miniszterium felhívja a képviselőket hogy a jöv. adó felszámolási bizottság ügyében két tag választása iránt intézkedjék, kik a f. évi adókövetésnél is mérvadó tényezőkként szerepelnének. A bizottsági tagok Ková-

ry László és Krémer Ferencz személyében választottak meg. — Az ötödik gyógyszerért helyének megállapítása ügyében leírkézett belügyminiszteri rendeket az egészségügyi szakbizottságnak adatott ki véleményadás végett. — A boldogult városi orvos Gspan Károly halálával megürült első orvosi állomásra hárman pályáztak. — Pályázati kérvényeik véleményadás végett egy a gyűlésben kinevezett bizottsághoz tétettek. Végül a gyűlésben egy életre való indítvány is tétetett. Páll Sándor ugyanis az iránt intézett kérdést, ha vajon a városi képviselő a Szamos medrének szabályozása illetőleg a védgá- tak elkészítése tárgyában szándékozik-e valamit tenni vagy sem, s indítványozza, hogy a monostori uradalmi igazgatóság szőlítassék fel mielőbb a védgá- tak elkészítésére. E fontos ügy elintézése a már két évvel előbb kinevezett bizottság feladata lesz, mely a szükséges számárányhoz képes kiegészítetve, 30 nap alatt jelentést tartozik tenni eljárása eredményéről. Papp Miklós a bizottság figyelmébe ajánlja Kagerbauer Antalnak az ötvenes évek elején készített, a Szamos szabályozását illető munkáját, mint a melyet véleménye szerint a bizottsággal használnál. Kéréséből jelentékeny ügyek elintézése után a gyűlés 6 óra után eloszlott.

— Mészáros Nándor minisleri biztost Naszódon a legnagyobb ünnepély fogadták. A tanári kar testületileg tisztelgett, a tanuló ifjuság fáklýás zenét rendezett s a nép hymnus közben ő felségét, a m. kir. kormányt, s a minisleri biztost éltették. Mint levelezőnk említi a „Setredászka“-k szűnni nem akartak. Boheczel Sándor főkapitány s Moislil vi- carius, a miniszerbiztost a legszívélyesebben fogadták, s a tanári kar utmutatásait s tanácsait készséggel teljesítette. E derék tanári testülettől, melynek minden egyes tagja mivel férfi, nem is várhatunk másnemű fogadtatást.

— Vancsa János gy.-fehérvári g. cath. érsek az iskolai ügyek elintézése végett folyó év június 1-re congressust hívott össze, s az érseki megye 12 járásában végrehajtandó választások foganatba vételére a biztosokat kinevezte.

— Az egyetemi jogászsegélyegylet megalakult s működését közelebbről megkezdi. Tegnap tartotta a jogászság e tárgyban gyűlést s megválasztotta a segélyegyleti bizotmányt. Elnöknek választott Isekutz Aurél, jegyzőnek: Aigner Lajos, bizotmányi tagoknak az első éven: Dániel Gábor, Berde Béla, Kabós Ernő; a második éven: Dobokai Kálmán, Reinbold Arthur, Balogh Sándor; a harmadik éven: Herszényi Kálmán, Illés József, Ürmösi Lajos; a negyedik éven: Csiki Ferencz, Nagy Mór, Simai János.

— A helybeli ev. ref. istanoda ifjuságának májusi ünnepélye igen szépen sikerült. Maga az idő is mintha az ifjusággal ünnepelt volna. A megelőző napokon mondhatók zivataros idők voltak s ma hajnaltól alkonyig a legszebb verőfényes nap kedvezett. Az ünnepély különben nemcsak köznap mulatságban, hanem valóságos művelzetben részesített. Midőn az ifjuság a zöld erdőre kiért, körbeállott s a fáktól környezett téren énekelte az „Isten áldd meg a magyart.“ Később a zenekar játszott, majd szavakat tartattak s a tanoda énekkara működött 11 órakor Nyáradi Lajos tornatanár vezetésével alatt nagy tornagyakorlat vette kezdetét, élvezet volt nézni a vidor ifjuság mily pontosan vitte ki a meglepő mutatványokat. Tornaoskolának rövid fennállásának valóban szép eredményét láttuk itt, mi leginkább a tornatanár szakértelmének s buzgalmának tulajdonítható. Ebed után nemcsak a kocsai nagyszámú tánczos vendégeket hozott ki s csak sötétben ért véget a fesztelen tánczvigalom. Este zene mellett zödlombokkal éljenzések közt vonult be az ifjuság.

— Dales-tély. A kolozvári Dalkör vasárnap f. hó 18-kán tánczcczal egybekötött dalestélyt rendezett Weinberger Pál középütczei mulató-kertjében az „Angol királyné“-ban. Az új helyiség nemcsak megfelelt a nevéhez kötött várakozásoknak, hanem felül is multa azt. A tánczeremül szolgáló diszes kőcsarnok oly közönséget fogadott magába, mely egyképpen méltó mind a dalárok buzgalmahoz, mind pedig a tetemes költséggel emelt táncz helyiség diszes voltához. A gálaműpáktól ragyogóan kivilágított tánczerterem s a gázszugarktól minden áron sűrűn körülvevett kert egyes pontjain nappali fény áradt szét. A kert virágsegélyezett ösvényein imitt-amott vidám hangulatú közönség névett, járt-kelt, s hallgatta a dalárok ajkán felcsendülő szép álmhozó dalokat. A kiváló gondallal szerkesztett műsorozat egyes darabjait daláraink ritka szabatossággal juttatták kifejezésre. A perczről perczre élénkebb színezetű estély fénypontját, a „Bordal“ Ábrányi Kornél. „Halgasson el a filemle dala s a „Népdalok átíratá“ Hann Mártontól képeztek. Utóbbiban a Dalkör buzgó és tevékeny karnagya nem mindennapi tehetséget árukt el a compositio terén is. Műve, mint a hazai dalköltészet egyik szép virága, teljesen méltó arra, hogy a hön dalárdák énekgyűjteményeiben előkelő helyet foglaljon. Tizenegy óráját, midőn a szépen sikerült mulatság színhelyét elhagytuk, még járában lejtették a colonneok fűzérei a francia négyest. S hogy nem ez volt az utolsó, kezeskedik róla az elpusztíthatatlan jó kedv, mely a tánczólel arczár sugárzott.

— Alóllirtak szívesen fölkerik mindazon t. családokat s urakat, kik a f. év május 28-án rendezen-

dó egyetemi májálisra a várhatott meghívókat a rendezőség legjobb akarata mellett is még eddig meg nem kapták, hogy azt akár előlirtaknál azt szóval vagy írásban jelenten akári az Orbán József ur czuk-raszatában letett iven nerekét czimeikkel s lakása-ikkal együtt följegyezni vagy följegyeztetni szives-kedjenek, hogy ezáltal a rendezőség további intézke-déseket tehessen. Kolozsvárt, 1873. május 18. Nagy Mór, biz. elnök, ifj. Márki János biz. jegyző, Bene-dek Albert, Kerekes Gyula, ö. Szász István bizott. tagok.

— Toldy Ferencz, Tarkányi Béla, Frankl Vilmos, az akadémiai nagygyűlés után néhány hétre Olaszországba utaznak. „Arany gypjuért” tudománys tanulmányok végett mennek s kivált a ná-polyi múzeumban és könyvtárban fognak huzamosab-ban buvárkodni.

— Az egyiptomi alkirály 300 pár fehér ga-lambot küldött a bécsi világkiállításra.

— A persa sah európai útja Angliában élén-ken foglalkoztatja a közvéleményt, s a sajtó megtesz a maga részéről mindent, hogy fokozza ezen érdekelt-séget. A persa sah — egy angol lap szerint — 1829-ben született. Neve Nassir ed Din. 1848. szeptember 10-dikén lépett a tróura. A sah-in sah (a királyok királya) absolut uralkodója birodalmának, és föltét-len ura minden alattvalója élete és vagyonának. Mint-hogy az ország összes bevételai az uralkodó rendel-kezésére állanak, a persa fejedelmek nagy kincseket halmoztak össze. A mostani sah vagyona 4 millió font sterlingre becsültetik, melynek egyrésze gyémán-tokból áll. A „Derya-i Noor” nevű gyémánt 178 kar-atot nyom. A persa fejedelmek csinos, értelmes, sőt szabadelvű gondolkodású férfiak. Élénk részt vesz or-szága igazgatásában, folyékonyan beszél francziául, és több tekintélyes európai lapot olvas naponként. Uralkodása alatt egy főtanodát alapított, behozta a távirtdát s a vasutat. A sah Bécsből Londonba megy, a hol kiváló ünnepélyességgel fog fogadtatni.

— Lady Anthony Rochild és leánya Lon-donból Pesten vannak. Pulszky Ferencz tegnap mu-tatta meg nekik a múzeumot és Eszterházy-képtárt. Délután a Margitszigetre készültek, este pedig az „Európa”-ban magyar népzénetét halgattak.

— Az M. T. Akadémia nyelvészeti és szép-irodalmi osztályában a jövő választásokra ajánlottak: tiszteletbeli tagnak id. Almási hr. Rudics József, levelező tagnak Bartal Antal, külföldi tagoknak, Overbeck, Leitner W. G. lahorei tanárt hazánkfa, Schietner szent-pétervári tanár, Curtius Gy. hires he-lenista; a második osztályba rendes tagoknak: Henszl-mann Imre, Frankl Vilmos, Nagy Iván, Kozma Nán-dor, Szilágyi Sándor, Pesty Frigyes. — levelezőknek: Apáthy István, Matlekovics Sándor, Pauer Imre. Külföldiek: Gladston William, Patterson Arthur, Trinchiera Ferencz. A harmadik osztályba: Jedlich Ányos tiszteletbeli tagságra, Frivaldszky János, Len-hossék József, Szily Kálmán rendes tagságra. Leve-lezőknek: Biel Albert, Eötvös Lóránt, Wartha Vin-cze. Külföldi tagoknak: Claude Bernát, Hyrtl Jó-zsef, Petzval József, Rose Gusztáv, Thomson Vilmos, Wirschow Rudolf. A szépirodalmi s nyelvészeti osztály az ez idei 200 aranyos nagy jutalom egyikére az elméleti szakkból Hunfalvy Pál a kondaivogul nyelv-című munkáját; a Marczibányi 40 aranyos jutalom-ra Szász Károly Niebelungen műfordítását. A szép-irodalmi szakkban a 200 aranyos nagy jutalomra Arany János újabb költeményeit, a 40 aranyos Marczibányi jutalomra Gyulai Pál költeményeit. A Samuel dijjra, Szénássy Sándor a latin nyelv és dialectusai című munkáját ajánlotta. A Karácsonyi-féle 400 aranyos jutalmat már másodszori pályázatok sem ítélvén oda a bírálók, ez a szabályok értelmében az akadémia rendelkezésére esik, s ez iránt az osztály Shakespeare élete és munkája című nagyobb mű készíttetését határozta el megbízás utján 400 arany díjazással.

— Nagy-Enyeden az ifjusági műkedvelő tár-saság elő fogja adni áldozó csütörtökön Szig-igetén „Szökött katoná”-ját, az alapítandó alsófejer-megyei kórház alap javára. — Más nap (pénteken) pedig a főiskolai ifjuság a collegium erdején majalist tartand.

— A váltóláz ellen. A földmívelési minisz-teriumnak a gazdasági egyletekhez intézett leirata szerint a váltóláz vidéké legkorábban javítására a külföld több helyein állítólag sikerrel tették kísér-leket az által, hogy az ily helyeken nagy terjedel-mű napraforgó (Helianthus annuus) ültetések eszkö-zöltettek. Ennek folytán a miniszterium ajánlja, hogy a váltóláz helyeken e tekintetben kísérletek té-tessenek, s az eredmény feljelenítessék. A dolog a kísérletet megérdemli annyiaval inkább, mivel a na-praforgót mellékesen is lehet tenyészteni, a nélkül, hogy gazdáink földjeik rendszeres használatában meg-akadályoztatnának és a napraforgó mag olaja ezen-kivül szép jövedelmet is nyújtana. Ajánljuk az ügyet hatóságaink, nemkülönben a lelkészek és tanítók fi-gyelmébe.

— Bonnaz Sándor csanádmezei püspöknek, mint a „Hon” írja, e hó 10-én este Mákon macs-kazenét rendeztek. A tormaás tisztelgés után a mű-kedvelők Széll Ákos mezei főjegyzőnek is rendez-tet másodiklagos szerenádát, a mezei csendörök ki-rendeléséért.

— Hátszegen a képviselőválasztás holnap lesz.

— A „Gazeta Trasilvaniei” utóbbi száma ünnepélyes és díszes kiállításban jelent meg. 1848 máj. 15-ikét ünnepli, miután épen most 25 éve, hogy a „román senatus” a szabadság mezején ösz-szeült a teendők feletti tanácskozássra. Ekkor han-goztatta Barnuti Simon, miszerint a szabadság nem-zetiség nélkül mit sem ér, ekkor kiálltatta ki magát a szabadság mezején a román nemzet, nemzetnek, ek-kor tette le az esküt a császár, a nagy fejedelem, haza és román nemzet iránt. „Mióta Erdély fennáll — írja a „Gazeta” — ennél szentebb eskü nem té-tetett. A monarchia által szentesített 1863. évi tör-vények megadták ugyan a nemzetnek jogos kívá-nalmait, de e perczben nem örvehetnek ennek jo-tétényei, azonban reméli, hogy annak elisme-rése nem sokára bekövetkezend.

— Előpatakon a fűrdőidény e hó 15-én nyi-lik meg. A fűrdőorvos ez idény alatt is dr. Szabó Vazul lesz. A zsepítés nagyban halad előre. A lak-szobákról, zenéről, olcsó és jó konyháról gondoskod-va van.

— A décsi Zene- és Csonakázó egylet a be-következő nyári idényre egyesülvén oly czélből, hogy a közönségnek zene, csolokázás, táncz és közben-közben tűzijátékok rendezése által hetenként egyszer pár órai kellemes szórakozást szerezzen, a mulatsá-gok helyiségeül özv. Nagy Farkasné urasszonynak a Rózsahegy alatt közvetlen a Szamos mellett fekvő gyümölcsös kertjé bérelte ki, mint a mely ugy terjedelme, mint sorba ültetett terepélyes fái alatt kínálkozó árnyas helyeknél fogva az említett czélra legalkalmasabb. A kert megnyitása májushó 22-én lesz: azután a mulatságok hetenként egyszer, mindig csütör-tök napon rosz idő esetében a következő szép napon fognak rendezetni.

— Necrológ Pávai Vajna Elek, országos ügy-véd, fájdalommal tudatják kedves kis fiának Miklósnak néhány napi súlyos szenvedés után, e folyó hó 15-én. agylo következtében, negyedféleves korában történt kimultát. Béke lengjen az elhunyt porai felett!

— Cincinnatiban „Hinkó” közelebbi előada-tásának alkalmával a társulat drámai színészje ösz-szevesztett a rendezővel, s a közönség szemeláltára ütötte pofon, csattanós bizonyosságát adván hősnői hajlamainak.

— A cigányok polgári és társadalmi viszonyainak szabályozása tekintetéből több törvényhatóság részéről a képviselőházhoz fölterjesztések tétettek, melyek tanulmányozás végett a belügyminiszterhez tétettek át. A belügyminiszterium ennek folytán föl-szólította a hatóságokat, hogy pontos statisztikai adatokat szerezzenek be, különösen pedig ezen nép-faj tüzetes fölírtelet községenként eszközöltesék, s a nyert adatokat terjesszék föl.

— Könyvszemle. Legújabbban megjelentek és Stein János könyvkereskedésében kaphatók: A ma-gyar kereskedelmi törvénykönyv tervezete Dr. Apá-thi István egyetemi jogtanártól. A magyar kereske-delmi miniszterium megbízásából. Első s második rész, ára 2 frt. A geologia alapvonalai. Irta Dávid Page Introductory text book of Geologie” művének IX. kiadás nyomán Dapsy László, ára 1 frt 50 kr. A magyar büntető jog és eljárás tankönyve, különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is. Irta Kautz Gusztáv. Ára 3 frt. 40 kr. A magyar magánjog. Különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is. Irta Knorr Lajos. Ára 3 frt. — Összinte figyelmeztetés az ik es igék divatos ragozásának alaptalansá-gára. Szerző Magyarházi. Ára 40 kr.

KÖZKIÁLLÍTÁS.

— Az erdélyi múzeum a kiállításon. Ily című levelet hoz a Finály Henrik tollából a „Vasárnapi újság”. E levélből átvesszük a követ-kezőket.

Tudományos testület csak tudományos érdekű tárgyakat állíthat ki. Ezek közt első helyen emlit-tem az erdélyrészi kitérési (eruptiv) kőzetek teljes sorozatát, 1000 dbban, a mely már magában figyel-met fog gerjesztetni, minthogy ily teljes képe e kő-zeteknek még nem volt bemutatva soha, és mint-hogy a földtannal foglalkozók számos ujdol go-kat fognak benne találni. E gyűjtemény egészen kü-lön kiállítmány lesz.

A könyvtárból küld a muzeum egy-néhány ré-gi erdélyi nyomtatványt, a melyek mindannyian a legkritikább közö tartoznak, de a melyek közt „uni-cum” is van.

Továbbá állítunk ki egy csaknem teljes so-rozatot az erdélyi nemzeti fejedelmek érmeiből Izabel-lán kezdve Apafi Mihályig, 1528—1690

A régiségtárból van egy-néhány kiváló kő-kori darab, nagyon szép bronzok, gyönyörű római tárgyak mind erdélyi leletekből. Kiváló figyelmet érdemel egy kő-kori ékszer, a mely nagyon elmesen egy nagy csigából és apró kavicsokból van alkotva, egy ren-kivül hosszú és sajtáságos alakú bronz-kard, egy ró-mai kora bronz dombormű, egy kiváló szép dombor-művel díszített római ezüst csésze, — középkoriak-ból egy gyönyörű elefántagyar faragvány, a mely a keresztre feszítést ábrázolja, egy szép ezüst buzogány a mely a homonnai Drugeth család tulajdona volt hajdan, egy pompásan dolgozott angol mivű zseb-óra, láncostól, gyönyörű zománc-festéssel díszített más óra, egy-néhány dombormivű ezüst szelence,

két ezüst alabárd, egy rendkívül érdekes gyöngyház szekrény, egy szép zománcos mentekőtő, egy ha-sználó forgó és egy hasonló nyakék.

Már e futólagos elősorolásból a legkiválóbb tárgyaknak is láthatni, hogy az exposition des ama-teurs magyar osztályában az erdélyi múzeum kiállít-mányai épen oly érdekesek lesznek, mint nagybe-csüek.

Az idegenek számára, kik a ma-yar földön ki-vül efiélet nem láthatnak, felhoztuk a „tabula ce-rata”-kat is.

Az erdélyi múzeum 1860-ban alakult, ma már képes saját gyűjteményeiből egy világtárlatra érde-kes és feltűnő kiállítmányokat küldeni. Nemde, bála az égnek, haladunk?

Finály Henrik.

Érdekes tűzmentes szekrényt állítottak föl legközelebb az iparpalota francia osztályában. E szekrény harangkészülékkel van összekötve, mely azon pillanatban harangozni kezd, melyben a szek-rény fölnyitása illetéktelen részről megkísértetik. Ez érdekes kiállítási tárgynak számos szemlélője van.

TANÜGY.

A tornázásról.

(Vége)

A 16. évtől kezdve már nem az évszám, hanem az erő határoz, mely alkalommal meg-méretik a kar hajlító és feszítő izmai, valamint a lábizmok ereje, mely megmérés alkalmával követ-kező pontok állítandók fel: először 1—25-ig kez-dőtornász; másodsor 25—50-ig haladó; 50-tól fölfele képzett tornász. Ezen korban a testfejlődésére és erősítésére nem lévén elég a szabad- és rendgya-korlat, szorgyakorlatok veendőek többször elő, miért is az óra első negyede szabad- és rendgyakorlatokra a többi szorgyakorlatokra, fordítandó.

Bárha a tornázásnál ilyen, vagy legalább ehez hasonló beosztást szoktak követni, mégis vannak oly betegségekben sínlódó férfiak és nők, kik a tornázás-tól, ha nem is végképp, de ideiglenesen eltiltatnak, ilyenek: a mellfájások, tüdőbajban szenvedők, vagy hosszás betegség által megrongált testű egyének. Ilyenektől nem várhatni azt, hogy a tornázást rend-zeresen üzzék; de igenis várhatni az olyanoktól, kik gyenge, de minden komolyabni bajnélküli test-szerkezetű birnak, ezek a kinyert kedvező orvosi vélemény alapján tornázhatnak. Sajnosan kell azon-ban bevallanunk, hogy némely orvos, mint már itt Kolozsvárt is nem egy versen tapasztaltuk, a szű-léket és a gyermekeket a tornázástól elidegenitni igyekszik, holott a tornázásnak egyik neve a gyógy tornázat, melynek elve szerint a hiányos testmoz-gásból származott testi hibák és kóros állapotok, rendszeres mozgás által gyógyíthatnak és enyhíttet-nek. A tornázásnak e nemét már az ókor leghire-sebb orvosai Hipokrates és Galenus nagy szorgalom-mal és eredménnyel üzték. Batizfalvy Samuam is van Pesten ily gyógytestgyakorlat és testgyenlítő intézete, melyben mell-altest, izom és idegbajok, esontkoros betegségek hallatlan sikerrel és bámulat-ra ragadó eredménnyel gyógyíttatnak. Nincs tehát miért félni, mert a tornázásnak célja csakis üdvös, s egy tanár se feledkezik meg perczre sem, hogy milyen kincs t. i. a gyermekek testi épsége van fel-ügyeletére bízva, melyért felelősséggel tartozik.

Ny.

KÖZGAZDASÁG

A dohány a kiállításon.

Ha a tengerentuli államok a dohánykiállításá-tól eltekintünk s csak az erópai államokét tesszük különös figyelmünk tárgyává, érdekes összehason-lítást vonhatunk a monopol és a szabadüzletű álla-mok közt. A monopol államok élén tudvalevőleg az osztrák-magyar birodalom áll s mellette, kevésbé élesen képzeti egyedáruságával Oroszország. Majdnem megfoghatatlan előtűgk, mi módon képes Orosz-or-szág 4 hüvelyk hosszú s jó külsejű szivarjai százát egy o. ért. forinton, tehát darabját egy krajczáron gyártani és elárulni s e tekintetben a kiállítás az osztrák-magyar birodalomra nézve igen szomorú eredményt mutat föl, mivel a virginiai kivételével itt, csak a kissé elkényeztetett íny is alig tűrheti még azon szivarokat, melyek az orosz szivarok most említett árát tíz-tizenkétszeresen meg nem ha-ladják.

A finomabb orosz szivar- és dohányfajok is megéri árakat s csak azt sajnáljuk, hogy az árjegy-zékek mellett az orosz dohánytermesztés felől sem-mi közelebbi statisztikai adatokat nem nyújt a ki-állítás.

Tudvalevő dolog, hogy Oroszország a dohány-adót, hivatalos szalagkötelekek által veti ki, me-lyekkel a szivarok és dohány összekötendő s min-den dohánygyár törvény által van utasítva e köte-lékekből évenként 10000 rubel árút venni. Ez az oka, miért tarthatják fent csak nagy gyárak magu-kat, ez talán magyarázata is az árúknak. Csak nagy gyárak képesek a változó szükségletekhez tartani magukat, a legkülönbözőbb gyártmányokat szolgál-tatni s a legkülönbözőbb árakon nagy üzlet által a szükségleteket kielégíteni.

Egészen másképp áll a dolog Ausztriában, hol az egyedáruság a legélesebben van kifejlődve, s mo-nopolizálva van ugy a dohánytermesztés és gyártás, valamint a gyártm ányokkal való kereskedés. Az osz-trák-magyar birodalom dohánytermelést úz déli Ty-rolban, hol sajtáságos fajú burnódohánylevelek ter-meltetnek, melyek igen erős szaguk miatt közked-veltségűek. Összesen termelése azonban alig tesz többet 4000 mázsa dohánylevélnél. Jelentékenyebb termelése van Galiciának, hol több mint 100.000 mázsa dohánylevél nyeretik. Legmagasabb kiterjedé-sű a dohánytermelés Magyarországon, hol 29 megye a legkülönbözőbb fajokat a legkülönbözőbb magokból termeli. Az összes termelés megközelíti az egy mil-lió mázsát.

Kétségtelenül igaz, hogy egy monopol-állam sem termel annyi fajú dohányt s egy sem igyke-zik a legkülönbözőbb szükségleteket annyira kielé-gíteni, mint az osztrák-magyar birodalom. De az is bizonyos, hogy az utóbbi években az alsóbb fajú szivarok majdnem veszélyes módon szálltak a silányu-lás fokán. A gyártmány minőségének arányához ké-pest, vagy épen Oroszországgal összehasonlítva, az árak is igen magasaknak mondhatók. Ily viszonyok közt valóban bámulatos, hogy szivarfogyasztás mégis folytonos növekvésben van. 1872-ben több mint ezer millió darab belföldi s 4 1/2 millió darab külföldi szivar adatott el.

Franciaország egyedárusága, részint a külföl-di szivarfajok behozatalán, részint a kitűnően üzőtt ermelésen nyugszik. Évenként körülbelül 500,000 vámmázsa termeltetik. A francia dohány nagy leve-lű s hollandi módon nyáláboltatik. A kiállításon lát-ható levelek igen élénk színek; a gyártásnál használt rendkívüli gépek s készülékek folytatán azonban a kész gyártmány az egyszerűség oly sajtáságos ki-nyomatát nyeri, mely egyrészt olcsó, másrészt pedig igen kevéssé becsültekké teszi a francia szivarokat. Legkedveltebb szivar a 10 centime-os, mely braziliai és havannai dohányból készül, s melyből évenként körülbelül 50 millió fogyasztatik. A közön-ségesebb, 5 centime-os szivarokévi fogyasztása 700 millió darab. Kevéssé nevezetes a francia pipa-do-hány, mely a török és osztrák mellett nagyon kö-zépszerűnek tetszik. Egyet azonban tanulhatunk Fran-cziaországtól, s ez a havannaszivarok bevásárlása-és eladásában való gondosság.

Egészen másképp alakul a dohánytermelés a szabad művelést és gyártást engedélyező államokban. Belgiumban a termelés mindinkább nagyobb tért vesz igénybe s mai napság 3 1/2 millió kilon üzetik. A kiállított havanna-szivarokat rendkívüli olcsóságuk teszi nevezetessé. Holland is szép levél-dohány s egy pár valódi havanna-gyártmányt küldött a kiállításra.

A monopoltól szabad államok közt azonban kétségtelenül Németország az első hely. Mai nap-ság Poroszországnak 70,091 dohány ültetménye van 1192 hektaron. Brandenburgnak 1154 hektarnyi te-rületen több mint 12,000 ültetménye. A többi po-roosz tartományokban 15,000, a Pfalzban 14,947 ültet-mény van, vagyis 123,755 mázsa termeltetik 3748 hektaron, Badenben 32,541 ültetmény vagyis 205, ezer 069 mázsa 7104 hektaron. Összesen: Németország, Elsass-Lotharingiával együtt, 178,591 ültetményt, vagyis 713,945 mázsát termel 22,509 hektaron. Gyárilag feldolgoztatik több mint egy millió mázsa dohány, ebben a külföldi 10—20 százalékkal több, mint a belföldi. Bevitel nyers dohányban átlag 700, ezer 761 mázsa gyártmányokban 21,078 mázsa; ezzel szemben a múlt év kivitele nyers dohányban 135,490 mázsa, gyártmányokban 55,000 mázsa volt. A kivi-tel leginkább Németalföldre és Svájcba történik. Németországban jelenleg 2651 dohánygyár 45,409 munkást foglalkoztat. A kiállított gyártmányok, a krajczáros-szivaroktól kezdve fel a legdrágább bré-mai gyártmányokig, bizonyára magakra vonják a ki-állítás látogatóinak figyelmét.

Kimutatás

Az iparos kölcsön pénztár Ápril. havi forgalmáról.

Bevétel:

Márczius hórl át hozott 3872 frt 84 kr. 21 tagtól könyvdíjban 10 frt 50 kr. Betételekben 14781 frt 40 kr. Váltók utáni visszafizetésekben 49384 frt 6%-kamatban 948 frt 40 kr. 1% fél díjban 167 frt 33 kr. Hátralék kamatban 6 frt 55 kr. Bélyeg-díjban 49 frt 65 kr.

Összesen 69,220 frt 66 kr.

Kiadás:

A tagoknak visszafizetődött 19,564 frt 92 kr. 279 izben kölcsön 47,424 frt Bélyegzett úlapra 49 frt 65 kr. Irodai személyzet díjába 92 frt Irodai szükségletre 5 frt 70 kr. Kölcsön ka-matban 119 frt 10 kr. Pénztár-maradék egyenleg 1965 frt 29 kr.

Összesen 69,220 frt 66 kr.

Az Április havi forgalom tézen 136,476 frt 3 kr. Kolozsvárt, április 30. 1873.

Krémer Ferencz, Mamieza János,
elnök, pénztárnok
Tömösvári M,
könyvvezető.

Felelős szerkesztő: Szász Béla

Helybeli ugy vidéki előfizetéseket elfogad s gyorsan és pontosan eszközöl Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Helybeli ugy vidéki előfizetéseket elfogad s gyorsan és pontosan eszközöl Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Helybeli ugy vidéki előfizetéseket elfogad s gyorsan és pontosan eszközöl Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Előfizetés a FRANKLIN-TÁRSULAT által kiadott bécsi világkiállítási Képes Ujság

mind a három u. m. magyar, német és francia kiadására.

„Európa, valamint a föld egyéb, legtávolabb eső részeinek összes jelentékenyebb nemzetei a bécsi világkiállítás békés versenyterén nem csak kiálltmányaik, hanem saját nyelvükön megjelenő lapjaik által is képviselve lesznek.

Azon számos ezeknek, kik a Bécsben rendezendő nagyszerű és tanulságos látványnak tanui kívánnak lenni, szükségük van oly közegre, mely nekik már előbb a kiállítás valamint az annak megtekintésére választandó legalkalmasabb idő és mód iránt tájékoztatást nyújtson. A kiállítás látogatóit figyelmeztetni kellend úgy általában az egész kiállítás, mint különösen saját hazájuk osztályainak legnevezetesebb mozzanataira; hogy így idő és pénz kímélése mellett a kiállítás megtekintése rájuk nézve minél könnyebbé és élvezetesebbé tétessék.

A nevezetesebb kiállítók ohaja ellenben oda fog irányulni, hogy kiálltmányaikkal, melyek gyakran sok fáradság, idő, ügyesség és költség áldozatával készültek, ne csak a kiállítást látogató közönségnek legyen alkalma megismerkedni, hanem hogy birjanak valamit, a mi ugy maguknak jövőre emlékül, mint arra is szolgáljon, hogy az otthon maradó honfitársaikat megismertessék kiálltmányaikkal, vagy azokra korábbi, vagy szerzendő új vevőiket és üzletbarátjaikat élénkebben emlékeztethessék.

Ha pedig már a számos német közlönyökön felül a francziáknak, angoloknak, olaszoknak, sőt amerikaiaknak is Bécsben saját kiállítási lapjaik lesznek, ugy egyáltalán nem tűnnének föl kedvező színben a világkiállítást rendező ország közvetlen szomszédjai, ha nekik, kik vagy mint kiállítók vannak érdekelve, vagy e kiállítást meglátogatják, vagy legalább a távolból érdeklődéssel kísérik, egy külön kiállítási közlönyt nélkülözniök kellene.

Magyarországra nézve tehát nemcsak becslétkérdés, hanem kiállítóinak érdekei is sürgősen követelik egy külön magyar kiállítási lap megjelenését.

Ilyen lapot szándékozunk mi „Képes Kiállítási Lapok” ezim alatt megindítani.

Ezen magyar nyelven megjelenendő lapunkkal, legszorosabb összeköttetésben áll a Bécsben már egy év óta fenálló és kitünő szaklapnak elismert Fraubergerféle

„Allgemeine illustrierte Welt-Ausstellungszeitung”

mely a magyar kiállítási bizottság hivatalos közlönyeül választott és francia nyelven is

„L'exposition Universelle de Vienne” Journal illustrée

cím alatt megjelen és melyhez való viszonyunk arra képesit, hogy a bécsi világkiállítás által érintett magyar érdekeknek kifelé is a leghathatósabb képviseltetést biztosithassuk.

Lapunk, mely három nyelven adatik ki, meg fogja ismertetni az olvasót a kiállítás keletkezésével és beosztásával és annak mint kész egésznek egyes részeivel, áttekintést fog nyújtani az egyes nemzetek és helyiségek szerint elkülönített osztályok jellegéről és legkiválóbb mozzanatairól; legkimerítőbben azonban a magyar osztályokról fog szólni, azok összbemását föltüntetve és a legkitünőbb tárgyakat különösen kiemelve.

A kiállítás alatt előforoglandó legfontosabb eseményekre, p. o. a biztos kilátásban levő fejedelmi látogatásokra és az azokkal kapcsolatban levő ünnepek, pályákra, a művészeti, tudományos, iparos és mezőgazdasági congressusokra, melyek e nyár folyamán fognak Bécsben tartatni, az olvasók előre a legnagyobb pontossággal figyelmeztetve lesznek, valamint azok lefolyásának élénk leírása a leggyorsabban fog velük közölni.

A hetenkint kétszer megjelenő számok művészet és szakszerűség szempontjából egyaránt kitünő képeket fognak hozni a kiállítás legérdekesebb részeitől és tárgyairól.

A lapban továbbá meg fogja találni az olvasó mindazt, a mi a világkiállításához való utazásra, a legalkalmasabb idő megválasztására, alkalmas lakás szerzésére, idejének czélzerű beosztására, Bécs nevezetességeinek megtekintésére stb. vonatkozólag érdekel bir.

A lap szerkesztése oly kezekre van bízva, melyek a kiállítási munkálatok kezdetétől fogva Magyarország részvétele érdekében kiváló tevékenységet fejtettek ki. A szerkesztőség tehát avatottsága folytán azon helyzetben lesz, hogy a kiállítók érdekeit minden irányban a legsikeresebben képviselhesse. A lap előfizetői és hirdetői minden kívánt tanácsot vagy felvilágosítást — a mennyiben költséggel nem jár — ingyen fognak nyerni.

A világkiállítás alkalmának észszerű kiaknázásából folyható üzleti előnyök fejtegetése mellett lapunk ki fogja jelölni az üzleti összeköttetések legrövidebb és leggyakorlatibb módjait és érthető modorban fogja tárgyalni a világkiállításban való részvételtől Magyarországra nézve folyó tanulságokat.

A világkiállítás látogatóinak, valamint azon üzletembereknek, kik a kiállítást üzleti összeköttetések szerzésére akarják fölhasználni, annál sikeresebb támogatást ígérhetünk, mivel minden feladatunk körén kívül eső ügy (például a lakás szerzés) gyors közvetíthetése czéljából összeköttetésben állunk a magyar ügynökséggel, mely lapunk szerkesztősége tőszomszédságában (Nordbahn-Strasse 28—30), az északi vaspályával szemben, birja helyiségeit és már ezen kedvező fekvésnél fogva minden Magyarországból érkező utasnak a kívánt felvilágosításokat közvetlenül megadhatja, míg Budapestre nézve az említett irányokban a „Magyar bizományi központi iroda” (mérlegutca 4. sz.) fog fölvilágosításokat adni.

Előfizetéseket elfogad és pontosan eszközöl Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Mutatvány számmal kívánatra ingyen szolgálunk.

Előfizetési föltételek.

A világkiállítás tartama alatt 50 számban 1½ — 2 ivnyi tartalommal és számos illusztrációval hetenkint átlag kétszer megjelenő

„Képes Kiállítási Lapok”:

- 1 kötetre (25 szám) (május—július) . . . 4 frt.
- 2 kötetre (50 szám) (május—october) . . . 8 frt.

Az 1873. év folyamában körül-belül 100 számban vagy 5 kötetben 2—2½ ivnyi tartalommal hetenkint kétszer megjelenő

„Allgemeine illustrierte Weltausstellungs-Zeitung”:

- czimü német kiadás előfizetési ára:
- 1 kötet vagyis (20 szám) 4 frt.
- 5 kötet vagyis (100 szám) 20 frt.

Ujjonnan belépő előfizetőknek a második kötet eddig megjelent számai megküldetnek.

A folyó hó 3-tól kezdve hetenkint kétszer, két ivnyi tartalommal, s összesen 40 füzetben megjelenő

„L'exposition Universelle de Vienne (Journal illustrée)”

czimü francia kiadás előfizetési ára:

mind a 40 füzet 25 Franc azaz: 10 ezüst frt. posta-díjjal 33 Franc.

A lapok minden t. cz. előfizetőnek saját neve alatt postán küldetnek meg.

Helybeli ugy vidéki előfizetéseket elfogad s gyorsan és pontosan eszközöl Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Stein János
erd. muzeum-egyleti könyvkereskedésében kapható:

Növendék ifjúság imakönyve
hymuszokkal.

Hithen megerősödött protestáns fiúk és leányok számára.
(168 l.) kötet 60 kr.
Angolrafordított kötetben, tokban 1 frt.
Velin papíron, aranymetszésű angolrafordított kötetben. 1 frt 30 kr.
Aranymetszésű bőr kötetben 2 frt.

Növendék ifjúság imakönyve.
Protestáns fiúk és leányok számára. 16-rét (128 l.)
kötet 36 és 40 kr.
Angolrafordított kötetben, tokban 50 kr.

A délibábok hőse.
A Kisfaludy társaságnál jutalmat nyert költemény.
Füze 2 frt.

ÖNSEGÉLY
élet- és jellemrajzokban.
SMILES angol eredeti műve nyomán a hazai viszonyokhoz alkalmazva,
magyar nyelven előadja. Könyves Tóth Kálmán.
2 kötet. Ára 3 frt.

CZECZIL LEVELEI.
Élethölcséleti olvasmányul, különösen a hölgyek számára.
Irta Benedek Aladár. Ára 1 frt 20 kr.

GINX BABA SZÜLETÉSE ÉS EGYBŐ SZERENCSEJUTÁSÁGA.
Irta Jenkins Eduárd, fordította Amica.
Ára 1 frt.

Die Ungarische Ostbahn.
Ein Eisenbahn- und Finanz-Scandal.
Actenmässig beleuchtet von Ludwig Schönberger.
Ára 1 frt 30 kr.

Abdallah, vagy a négylevelű lóher.
Arab mese. Irta Laboulaye Eduárd, a „Paris Amerikában” szerzője.
Kiadja a Kisfaludy-társaság.
Ára 1 frt 20 kr.

Le dernier vivant.
I. partie: Les ciseaux de l'accusée
par PAUL FÉVAL. Prix: 1 fl. 80 xr.

L'amie intime
par Mme Olympe Audouart.
Prix: 1 fl. 80 xr.

**Les dévotés du grand monde. Ty-
pes du second empire.**
par Mme Louise Colet.
Prix: 1 fl. 80 xr.

Un mariage
sous le second empire.
par Hector Malot.
Prix: 2 fl. 10 xr.

Der Waldmensch.
Roman aus dem Salzkammergute.
Von Adolf Schirmer.
3 Bände. Preis: 7 fl. 20 xr.

Die armen Reichen.
Roman von Maurus Jókai.
3 Bände. Preis: 7 fl. 20 xr.

Hangjegyek nagy választékban.
Musikalien in grosser Auswahl.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Funda pentru Scoala - ECU Cluj-Napoca